

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Społeczne aspekty funkcjonowania prasy lokalnej w Rosji

Author: Marian Gierula

Citation style: Gierula Marian. (2018). Społeczne aspekty funkcjonowania prasy lokalnej w Rosji. W: A. Czyż, S. Kubas (red.), "Na drodze do wyjaśnienia problemów politycznych : księga jubileuszowa ofiarowana profesorowi Markowi Barańskiemu" (S. 690-700). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

MARIAN GIERULA

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Spółeczne aspekty funkcjonowania prasy lokalnej w Rosji

Uwarunkowania rozwoju współczesnej prasy lokalnej w Rosji

W medioznawstwie rosyjskim, a wcześniej radzieckim, istniało i istnieje dość duże zamieszanie terminologiczne dotyczące prasy lokalnej. Na określenie tej grupy typologicznej używa się wielu terminów. Do najczęściej stosowanych można zaliczyć takie, jak: prasa miejscowa, prasa lokalna, prasa rejonowa, prasa miejska, prasa municypalna, prasa obwodowa czy też prasa regionalna. Wynika to przede wszystkim z tradycji łączenia typologii prasy z podziałami administracyjnymi, a należy pamiętać, że struktura administracyjna Rosji jest dość skomplikowana, składa się z 89 istotnie zróżnicowanych co do wielkości i struktury podmiotów. Bardzo często prasę lokalną definiuje się w opozycji do prasy federalnej czy ogólnorosyjskiej¹. Analizy prasy lokalnej są prezentowane między innymi w literaturze poświęconej dziennikarstwu regionalnemu².

¹ Szerzej zob. M. GIERULA: *Prasa lokalna w Rosji*. W: *Regionalne i lokalne środki przekazu. Kontekst międzynarodowy i krajowy*. Red. J.W. ADAMOWSKI, K. WOLNY-ZMORZYŃSKI. Warszawa, ASPRA-JR, 2007, s. 193–195.

² O.P. OВСЕПАН: *Istoriâ novejšej otečestvennoj žurnalistiki*. Moskwa, Izdvtel'stvo Moskovskogo uniwersiteta, Nauka, 2005 [O.П. Овсепян: *История новейшей отечественной журналистики*. Москва, Издательство Московского университета, Наука, 2005], s. 277–275.

Trzeba wskazać, że podstawowymi grupami typologicznymi w ramach prasy lokalnej w Rosji są tytuły wydawane w rejonach (najmniejsza jednostka podziału terytorialnego Rosji) oraz miastach, które odpowiednio nazywa się prasą rejonową i prasą miejską. Zwłaszcza ta pierwsza jest niejednorodna, między innymi pod względem rodzaju wydawców, nakładu, form własności redakcji, struktury tematycznej, typu zamieszczanych materiałów dziennikarskich czy struktury zasięgu odbiorczego³. Gazety miejskie są najliczniejszą grupą typologiczną prasy ogólnoinformacyjnej w Rosji. Jest to jedna trzecia wszystkich tytułów i około 40% ogólnego nakładu. Średni jednorazowy nakład to 30,0 tys. egzemplarzy. Jedna trzecia z nich jest wydawana jako tygodniki. W 1989 roku gazet miejskich było 490, o jednorazowym łącznym nakładzie 14,8 mln egzemplarzy i rocznym łącznym nakładzie 2,9 mld egzemplarzy, a w połowie pierwszej dekady 2000 roku ukazywało się 2354 takich pism, z jednorazowym łącznym nakładem 76,4 mln egzemplarzy i rocznym łącznym nakładem sięgającym 3,5 mld egzemplarzy. Tradycyjna miejska gazeta zajmuje silną i trwałą pozycję w przestrzeni komunikacyjnej rosyjskiego miasta, będąc podstawowym kanałem przekazu lokalnych informacji. Cieszy się stałym i dużym zainteresowaniem mieszkańców. Jednakże jej pozycja i znaczenie na informacyjnym rynku zależy bardzo często od relacji z lokalnymi władzami. W małych miastach gazeta miejska, ze względu na typologiczne wyróżniki, jest zbliżona do gazety rejonowej i przeznaczona dla audytorium zarówno miasta, jak i rejonu.

Gazety rejonowe, jako typ pism, są skierowane do masowej publiczności wiejskiej. Ich historia datuje się od 1930 roku, kiedy to dokonano reorganizacji okręgowych, kołchozowo-spółdzielnianych i niektórych zakładowych gazet, powołując w ich miejsce sieć prasy rejonowej. Gazety tego typu, niezależnie od wielu niekorzystnych czynników, cieszą się stałym zainteresowaniem lokalnych społeczności. Było ich w 1989 roku 1620, o jednorazowym łącznym nakładzie 9,4 mln egzemplarzy i rocznym łącznym nakładzie 1,5 mld egzemplarzy. Do połowy pierwszej dekady 2000 roku ich liczba nieznacznie wzrosła – do 1667 pism. Zmniejszył się jednak jednorazowy łączny nakład, który wynosił 7,1 mln egzemplarzy, a roczny globalny nakład zmniejszył się trzykrotnie, do 0,5 mld egzemplarzy. Gazety rejonowe stanowią 25% wszystkich gazet rosyjskich. Zazwyczaj są to pisma mające niewielu czytelników, dlatego też ich łączny nakład to tylko 4% ogólnego nakładu rosyjskich gazet. Jeśli chodzi o periodyczność gazet rejonowych, to najwię-

3 Szerzej zob. M. GIERULA: *Przekształcenia regionalno-lokalnej prasy współczesnej Rosji*. W: *Przemiany mediów regionalnych i lokalnych*. Red. W. FURMAN, P. KUĆA. Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2015, s. 194–197.

cej jest pism wydawanych dwa razy w tygodniu. Jednakże zwiększa się systematycznie liczba tygodników⁴.

Podstawowe zjawiska, które tworzyły proces przeobrażeń dokonujący się od początku lat 90. ubiegłego wieku na obszarze Rosji, to między innymi decentralizacja oraz autonomizacja regionów. Wyznacznikami tych zjawisk były: postępujące przekazywanie kompetencji centrum władzom poszczególnych regionów, powstające nowe partie polityczne i bardzo zróżnicowane organizacje społeczno-polityczne, tworząca się infrastruktura lokalnego biznesu czy też wieloaspektowa aktywność społeczności regionalnych i lokalnych, niezależna od procesów ogólnofederalnych. Wszystkie stały się podstawą zmian w strukturze mediów masowych w wymiarze zarówno ogólnorosyjskim, jak i lokalnym. Wśród najważniejszych należy tu wskazać rozbudowanie ilościowe, jak również wzmocnienie roli i znaczenia mediów regionalnych i lokalnych. Ich przyczyną było to, że trwająca decentralizacja wymagała sprawnego i skutecznego obiegu informacyjnego. Wpływ miała również poprzednia struktura prasy, która nie zawierała wielu współczesnych grup typologicznych prasy lokalnej. Wolny rynek mediów rozpoznawał i zaspokajał informacyjne oczekiwania i potrzeby różnorodnych grup czytelniczych, które w poprzednim systemie były ograniczane z przyczyn polityczno-ideologicznych. Strukturę współczesnej rosyjskiej prasy lokalnej tworzą praktycznie wszystkie rodzaje prasy. Każdy region zachowuje jednak swoją specyfikę, determinowaną charakterem społeczności regionalno-lokalnych oraz tempem i rozmiarem dokonujących się zmian. Trzeba wskazać, że zachował się hierarchiczny układ prasy, od rejonowej i miejskiej poprzez regionalną do federalnej, natomiast znaczenie poszczególnych segmentów istotnie się zmieniło, na korzyść prasy lokalnej kosztem ogólnorosyjskiej⁵.

Analizując współczesne tendencje w rosyjskim przemyśle środków masowego przekazu, należy podkreślić właśnie regionalizację rynków i powstanie subsystemów medialnych, w których funkcjonuje dziennikarstwo lokalne. Kluczowa właściwość współczesnego systemu mediów masowych Rosji jest związana ze zmianami struktury rynku środków masowego przekazu, powstaniem nowych relacji między rynkami federalnymi i lokalnymi. Dominująca w czasach Związku Radzieckiego wertykalno-hierarchiczna struktura rynku gazetowo-czasopiśmienniczego została zastąpiona konfiguracją

4 O.A. VORONOVA: *Mestnaâ gazeta. Modeli i tipaži*. W: *Tipologiâ periodičeskoj pečati*. Red. M.V. ŠKONDIN, L.L. RESNÂNSKAÂ. Moskva, Aspekt Press, 2009 [O.A. Воронова: *Местная газета. Модели и типы*. W: *Типология периодической печати*. Red. М.В. Шкондин, Л.Л. Реснянская. Москва, Аспект Пресс, 2009], s. 60–62.

5 J. АДАМОВСКИ: *Rosyjskie media i dziennikarstwo czasów przelomu (1985–1997)*. Warszawa, Elipsa, 1998, s. 122–123.

horyzontalną. Przykładem może być to, że w 2007 roku 60% tytułów, które kumulowały 70% nakładu wszystkich społeczno-politycznych gazet Rosji, przypadało na pisma regionalne i lokalne⁶. Podobne tendencje utrzymały się w latach następnych⁷. Doprowadziło to do tego, że na rynkach regionalnych, a tym bardziej lokalnych, znaczenie ogólnofederalnych gazet jest stosunkowo nieduże⁸ lub niekiedy wręcz marginalne. W niektórych regionach, takich jak Syberia czy Daleki Wschód, na 1,0 tys. mieszkańców przypada tylko 1 egzemplarz ogólnokrajowych gazet⁹.

Modele współczesnej prasy lokalnej w Rosji

Badacze rosyjskich mediów zwracają uwagę na duże zróżnicowanie rozwoju mediów w poszczególnych regionach kraju, które jest w znacznym stopniu zaprzeczeniem wcześniejszego uniwersalizmu. W przypadku prasy lokalnej można wyróżnić dwa kierunki rozwoju, determinowane przede wszystkim przez specyfikę samych lokalnych warunków. Tam, gdzie są silne i trwałe podstawy ekonomiczne, powstają i rozwijają się dochodowe tytuły. Jednakże w dotacyjnych pod tym względem rejonach trudno marzyć o samofinansującej się gazecie lokalnej. W tym przypadku pismo lokalne musi być przez jakiś podmiot wspomagane lub w całości finansowane¹⁰.

Można wskazać na różne terytorialne modele prasy lokalnej, w zależności od politycznych, ekonomicznych i innego typu czynników, określających

6 E.L. VARTANOVA, S.S. SMIRNOV: *Sovremennoe tendencii razvitâ rossijskoj industrii SMI i žurnalistiki*. W: *SMI v menâûšejsâ Rossii*. Red. E.L. VARTANOVA et al. Moskva, Aspekt Press, 2010 [E.L. Варганова, С.С. Смирнов: *Современное тенденции развития российской индустрии СМИ и журналистики*. W: *СМИ в меняющейся России*. Red. E.L. Варганова et al. Moskva, Aspekt Press, 2010], s. 79–82.

7 *Rossijskij rynek periodičeskoj pečati. Sostoânie, tendencii i perspektivy razvitiâ*. Moskva, Doklad FARMK, 2008 [*Российский рынок периодической печати. Состояние, тенденции и перспективы развития*. Moskva, Доклад ФАПМК, 2008], s. 75.

8 Por. *Atlas municipal'noj pressy Rossijskoj Federacii*. Moskva, Federal'noe Agenstvo po Pečati i Massovym Kommunikacâm, 2006 [*Атлас муниципальной прессы Российской Федерации*. Moskva, Федеральное Агентство по Печати и Массовым Коммуникациям, 2006].

9 A.A. GRABEL'NIKOV: *Russkaâ žurnalistika na rubeže tysâčletej: itogi i perspektivy*. Moskva, RIP-holding, 2001 [A.A. Грабелбников: *Русская журналистика на рубеже тысячелетий: итоги и перспективы*. Moskva, РИП-холдинг, 2001], s. 11.

10 O.A. VORONOVA: *Oblastnye i mestnye gazety*. W: *Sredstva massovoj informacii Rossii*. Red. E.L. VARTANOVA, M.V. ŠKONDIN. Moskva, Aspekt Press, 2008 [O.A. Воронова: *Областные и местные газеты*. W: *Средства массовой информации России*. Red. E.L. Варганова, М.В. Шкондин. Moskva, Aspekt Press, 2008], s. 246–253.

sposób tworzenia i prowadzenia polityki redakcyjnej¹¹. Przykładowo w przypadku regionów stołecznych (Moskwa, Sankt Petersburg) czy też bogatych można mówić o modelu postępowo-niskodotacyjnym. Charakteryzuje się on dużą ekonomiczną i polityczną niezależnością od środków budżetowych. Dochody z reklamy stanowią w pismach tego typu od 50% do 80% wszystkich pozyskiwanych środków. Pozostała część (do 20%) pochodzi zwykle z innej komercyjnej działalności. Ewentualnie brakujące środki uzupełnia się dotacją budżetową. Dlatego też redakcje bardzo często mogą pozwolić sobie na samodzielną politykę na rynku informacyjnym. Z sukcesem wygrywają walkę konkurencyjną z innymi tytułami o podobnym charakterze. Drugi model można określić „wiejska lokalna gazeta”. W tym przypadku specyfika niebogatego regionu kształtuje i samą lokalną gazetę. Wśród takich pism 95% jest deficytowych, a pozostałe są na granicy opłacalności wydawania. Brakuje bogatych założycieli, sponsorów, reklamodawców, a budżety lokalnych władz nie pozwalają na zapewnienie wszystkich środków na funkcjonowanie. Pisma tego typu zależą od dotacji i mogą tylko liczyć na swojego wiernego czytelnika, który w dużym odsetku składa się z emerytów i najuboższych członków rosyjskiego społeczeństwa, w istotnej części wiejskiego. Założycielami są w większości obwodowe departamenty środków masowego przekazu i poligrafii wraz z instytucjami administracji lokalnej.

Mówiąc o modelach prasy lokalnej, trzeba mieć na uwadze także to, że formułują się one w ramach regionalnych modeli środków masowego przekazu, co ze względu na duże zróżnicowanie rosyjskich regionów daje wiele wariantów realizacji dziennikarstwa lokalnego. Badacze rosyjscy wydziela ją następujące jego typy¹²:

Gazeta-forum – główną cechą pisma jest to, że staje się ono społeczną trybuną dyskusji o trudnościach i problemach dnia codziennego. Redakcja nie boi się podejmować trudnych lokalnych problemów, walczy niekiedy z miejscowymi władzami, sięgając po różne rozwiązania, z sądowymi włącznie.

Gazeta-gospodyni – tematyka związana jest nowoczesnością, dobrym urządzeniem życia społecznego. Redakcja pisze o sprawach, które przeszkadzają spokojnemu życiu mieszkańców, mobilizuje czytelników do działania na rzecz polepszenia otaczającej rzeczywistości. Przedstawia ludzi, którzy osiągnęli w życiu sukces i nie poddali się przeciwnościom losu.

Gazeta o problemach życiowych – uwzględniając zgłaszane przez czytelników problemy, redakcja koncentruje się na zagadnieniach dnia codzien-

11 O.A. VORONOVA: *Portret sovremennoj rajonnoj gazety*. «Vestnik Moskovskogo universiteta», Seria 10: Žurnalistika, 2003, № 2 [O.A. Воронова: *Портрет современной районной газеты*. «Вестник Московского университета», Серия 10: Журналистика, 2003, № 2], s. 75–92.

12 O.A. VORONOVA: *Mestnaâ gazeta...*, s. 70–71.

nego swoich odbiorców. Jednakże krytycznie podejmowane problemy mają zazwyczaj charakter abstrakcyjny, a redakcja prezentuje postawę dość pasywną.

Gazeta-„stara aktywistka” – redakcja stara się współpracować z odbiorcami w rozwiązywaniu ich codziennych problemów, aktualnie najważniejszych w danej społeczności. Dużo oficjalnych materiałów, a mało problemowych artykułów. Redakcja przyjmuje raczej bierną postawę wobec opisywanej rzeczywistości. W formie pismo jest patriarchalne i staromodne.

Gazeta pokolenia „next” – model ten powstał jako opozycyjny wobec wcześniej wymienionych modeli. Jest on charakterystyczny dla miast o dużym potencjale naukowym. Nie zapominając o różnorodności tematyki, redakcja skupia się na problemach oświaty, kształcenia czy nauki.

Gazeta-„mówiąca głowa” – redakcja koncentruje się na referowaniu różnego typu wystąpień przedstawicieli władz lokalnych. Zaletą w tym przypadku jest to, że czytelnik uzyskuje informację bezpośrednio (bo właściwie nieprzetworzoną) od urzędników, chociaż odzwierciedlającą tylko ich punkt widzenia. Brak zasadniczo redakcyjnej oceny lokalnych problemów. Bardzo dużo oficjalnych materiałów, co obniża czytelniczy odbiór pisma w całości.

Gazeta-bomba – redakcja stoi w zdecydowanej, jawnej opozycji wobec lokalnej administracji. W piśmie jest dużo zarówno krytyki, jak i analiz dotyczących spraw lokalnych. Periodyk pretenduje do roli „czwartej władzy”, często uczestniczy w lokalnych bataliach politycznych, wykorzystuje populistyczną retorykę, co prowadzi do utraty obiektywizmu w przedstawianiu problemów. Zazwyczaj staje w pełni po stronie przeciwników aktualnej lokalnej władzy. Takich pism jest niewiele i oczywiście nie mogą one liczyć na środki z lokalnego budżetu. Z pismem tego typu zwykle prowadzi się walkę w pozostałych lokalnych środkach masowego przekazu. Redaktor naczelny nierzadko jest pozywany do sądu za naruszenia, zdaniem władzy lokalnej, prawa medialnego. Władza lokalna stosuje wobec pisma wiele narzędzi nacisku, na przykład nasyła różnego typu kontrole, podwyższa w sposób nieuzasadniony czynsz za wynajmowany lokal. Duża metamorfoza w tego typu pismach dokonuje się, gdy do władzy na poziomie lokalnym dochodzi popierana przez redakcję grupa polityczno-administracyjna.

Gazeta-most – najbardziej typowy wariant pisma, odzwierciedlający relacje między redakcją i władzą. Redakcja cierpliwie wyjaśnia czytelnikowi, co się dzieje w mieście czy rejonie. Jeżeli trzeba, organizuje nawet tzw. bezpośrednie linie z lokalną administracją. Podpowiada czytelnikowi, jak postępować w tej czy innej sytuacji. Sama jednak odsuwa się od władzy, demonstrując nie tyle swoją niezależność, ile brak związku z interesami administracji.

Można także mówić o funkcjonalno-tematycznych i stylistycznych cechach charakterystycznych pism lokalnych w Rosji. W tym zakresie również obserwuje się dużą różnorodność. Badacze rosyjscy wydzielają dwa najpowszechniejsze typy:

Gazeta-sprawa – pismo poświęcone procesom politycznym i gospodarczym zachodzącym w regionie i społeczności lokalnej. Redakcja na lokalnej scenie występuje jako przedsiębiorca, strateg i polityk. Umiejętnie i efektywnie zarządza budżetem pisma. Często odnosi się pragmatycznie do swoich czytelników, zapominając o lokalnej serdeczności.

Gazeta-mama – nacisk kładzie się przede wszystkim na rodzinne wartości. Główne tematy to: kobiece sprawy, historia miłości, wychowanie dzieci, dobra organizacja życia rodzinnego.

Biorąc pod uwagę typ prezentowanych materiałów, można wydzielić w rosyjskiej prasie lokalnej dwa warianty:

Gazeta-mozaika – redakcja skupia się na tym, aby szybko i biegle przekazać czytelnikowi, co dzieje się w mieście lub rejonie. Dominuje tematyka kulturalna, wydarzenia i sport. „Trudniejsze” tematy, dotyczące samorządności, bezpieczeństwa czy ekonomii, przekazywane są skrótowo.

Gazeta monotematyczna – typ w prasie lokalnej występujący dość rzadko. Taki profil pisma wynika z barku specjalistów mogących podjąć się różnorodnej tematyki lokalnej¹³.

Badania nad tematycznymi preferencjami czytelniczymi wskazują, że odbiorcy są zainteresowani przede wszystkim następującymi tematami: kultura, oświata, sztuka, krajoznawstwo (64%); ochrona zdrowia, opieka socjalna, rodzina, dom, codzienne życie (58%); ekologia (57%); lokalna gospodarka (55%)¹⁴.

Prasa lokalna w Rosji a władza lokalna

Lokalne środki masowej informacji w Rosji, w tym zwłaszcza prasa, rozwijają się nierównomiernie. Zależy to przede wszystkim od stanu lokalno-regionalnego rynku ekonomicznego (determinującego środki reklamowe), relacji z lokalnymi władzami, tradycji kulturalnej, profesjonalnego i twórczego potencjału redakcji, charakteru audytorium, jak również założyciela i wydawcy.

¹³ Ibidem, s. 72–73.

¹⁴ L.G. СВИТИЧ: *Sociologija žurnalistiki*. Moskva, ООО «VK», 2010 [Л.Г. СВИТИЧ: *Социология журналистики*. Москва, ООО «VK», 2010], s. 201–202. Por. M. GIERULA: *Przekształcenia regionalno-lokalnej prasy...*, s. 196–197.

Badania wskazują, że interesy społeczności lokalnych są słabo odzwierciedlane w prasie lokalnej. Czytelnik zazwyczaj może jedynie oceniać decyzje władzy, a nie uczestniczy w procesie ich podejmowania czy konsultacji na łamach pisma. Często brakuje publicznej dyskusji nad ważnymi społecznymi problemami. Na łamach takich pism tylko sporadycznie prowadzony jest dialog władzy lokalnej ze społeczeństwem. Dlatego też materiały na temat problemów lokalnych mają najczęściej jednostronny charakter.

W lokalnej rosyjskiej rzeczywistości szczególnie ostro uwidacznia się brak dialogu w trójkącie uczestników życia społecznego, a mianowicie między władzami lokalnymi czy elitami służby państwowej, szeroko rozumianą społecznością lokalną i mediami lokalnymi. Prowadzi to do powstawania różnego typu sprzeczności i konfliktów. Należy stwierdzić, że przedstawiciele władzy lokalnej nie nauczyli się dokładnie, wyraźnie i zrozumiale wyjaśniać społeczeństwu swoich zamiarów i decyzji, co dałoby podstawę relacjom wzajemnego zaufania i stabilizacji. Tym tłumaczona jest mała efektywność systemu komunikowania się władzy lokalnej z mediami lokalnymi.

Na podstawie przeprowadzonych w 2010 roku badań na temat: „Prasa lokalna a władza: modele współistnienia” stwierdzono następujące negatywne tendencje w rozwoju rosyjskiej prasy lokalnej:

- niedostateczna efektywność systemu przygotowania i doskonalenia kadry dziennikarskiej; starzejące się zespoły dziennikarskie; brak dostosowywania się do współczesnych metod pracy redakcyjnej; społeczna pasywność mediów lokalnych;

- likwidacja starej a brak opracowania nowej polityki pracy redakcyjnej; w większości pism nie ma podziału na działy, brak regularnego planowania tematycznego, tematów wiodących w numerze; dziennikarze pracują przede wszystkim w redakcji, spotkania z czytelnikami są rzadkością; nie prowadzi się żadnych konsultacji, ankiet, aby poznać problemy społeczności lokalnych;

- komercjalizacja; obniżenie zaufania do prasy jako źródła informacji; pogłębienie różnic między państwowymi i prywatnymi środkami masowej informacji;

- ograniczanie dostępu do informacji; przekształcenie wielu pism w instrument obsługi lokalnych struktur władzy¹⁵;

- dyskryminacja prasy lokalnej ze strony miejscowych władz, na przykład poprzez organizowanie konferencji prasowych tylko dla wybranych, kierowanie środków przeznaczonych na lokalną reklamę tylko do „społegliwych” mediów lokalnych;

¹⁵ M. GIERULA: *Rosyjski dziennikarz. Próba portretu*. W: *Obraz Rosji i Rosjan w mediach*. Red. I. HOFMAN, J. MAGUŚ. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2016, s. 67.

– rozdźwięk między strukturą tematyczno-problemową prasy lokalnej a preferencjami społeczności lokalnej w tym zakresie¹⁶.

Współczesna rosyjska prasa lokalna, jej zawartość i pełnione przez nią funkcje są zatem wypadkową takich czynników, jak: interesy samych dziennikarzy, administracji lokalnej, właścicieli i inwestorów, a także reklamodawców. Między tymi podmiotami toczy się stały dialog, którego rezultat określa ostateczne funkcjonowanie prasy lokalnej w danej społeczności. Kierują się one bowiem różnymi celami. Za zasadę można uznać to, że dziennikarze są zainteresowani twórczą działalnością, a ich menadżerowie finansowo-ekonomiczną efektywnością. Dlatego, aby przejść od modelu podporządkowania i sprzeczności do modelu społecznego partnerstwa, konieczne jest rzeczywiste zwiększenie transparentności relacji wszystkich podmiotów obiegu informacji w lokalnej przestrzeni komunikacyjnej. Autentyczny dialog, partnerstwo i zaufanie są możliwe jedynie w atmosferze informacyjnej otwartości. Prasa lokalna musi jeszcze lepiej odzwierciedlać problemy samorządu lokalnego, jako współczesnej formy życia społecznego, i nowego systemu władzy tego poziomu, aby zająć w tym systemie należne sobie miejsce¹⁷.

Perspektywy rozwoju rosyjskich mediów masowych, a tym samym i prasy lokalnej, w najbliższym czasie są dość jasno określone. Z jednej strony, uwzględniając obecne warunki, można z dużą pewnością stwierdzić, że władza będzie w dalszym ciągu aktywnie wpływać na media w celu ograniczenia ich praw i inicjatywy. Z drugiej strony, cała historia rosyjskich mediów świadczy o nierównomierności ich rozwoju. Doświadczały one z reguły długoletnich autorytarnych wpływów, przerywanych tylko krótkoterminowymi okresami „ocieplenia”. Tego typu sytuacja w najbliższym czasie wydaje się mało prawdopodobna¹⁸.

Bibliografia

Opracowania zwarte

ADAMOWSKI J: *Rosyjskie media i dziennikarstwo czasów przełomu (1985–1997)*. Warszawa, Elipsa, 1998.

16 G. MELNIK: *Èvolüciâ sovremennoj mestnoj pressy v medijnom prostranstve Rossii* [Эволюция современной местной прессы в медийном пространстве России]. W: *Przemiany systemu medialnego. Polsko-rosyjskie spojrzenie*. Red. M. GIERULA. Sosnowiec, Oficyna Wydawnicza Humanitas, Wyższa Szkoła Humanitas, 2011, s. 101–103.

17 Ibidem, s. 104.

18 D. STROVSKIJ: *Otečestaennâ žurnalistka novejšego perioda*. Moskwa, Ūniti-Dana, 2011 [Д. Стровский: *Отечественная журналистика новейшего периода*. Москва, Юнити-Дана, 2011], s. 332.

- Atlas municipal'noj pressy Rossijskoj Federacii*. Moskwa, Federal'noe Agenstvo po Pečati i Massovym Kommunikacâm, 2006 [*Атлас муниципальной прессы Российской Федерации*. Москва, Федеральное Агентство по Печати и Массовым Коммуникациям, 2006].
- GIERULA M.: *Prasa lokalna w Rosji*. W: *Regionalne i lokalne źródki przekazu. Kontekst międzynarodowy i krajowy*. Red. J.W. ADAMOWSKI, K. WOLNY-ZMORZYŃSKI. Warszawa, ASPRA-JR, 2007.
- GIERULA M.: *Przekształcenia regionalno-lokalnej prasy współczesnej Rosji*. W: *Przemiany mediów regionalnych i lokalnych*. Red. W. FURMAN, P. KUĆA. Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2015.
- GIERULA M.: *Rosyjski dziennikarz. Próba portretu*. W: *Obraz Rosji i Rosjan w mediach*. Red. I. HOFMAN, J. MAGUŚ. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2016.
- GRABELNIKOV A.A.: *Russkaâ žurnalistika na rubeże tysâcletej: itogi i perspektivy*. Moskwa, PIP-holding, 2001 [A.A. Грабелбников: *Русская журналистика на рубеже тысячелетий: итоги и перспективы*. Москва, РИП-ХОЛДИНГ, 2001].
- MELNIK G.: *Èvolûciâ sovremennoj mestnoj pressy v mediinom prostanstve Rossii* [Эволюция современной местной прессы в медиинном пространстве России]. W: *Przemiany systemu medialnego. Polsko-rosyjskie spojrzenie*. Red. M. GIERULA. Sosnowiec, Oficyna Wydawnicza Humanitas, Wyższa Szkoła Humanitas, 2011.
- OVSEĀN O.P.: *Istoriâ novejszej otečestvennoj žurnalistiki*. Moskwa, Izdvtel'stvo Moskovskovo universiteta, Nauka, 2005 [O.П. Овсепян: *История новейшей отечественной журналистики*. Москва, Издательство Московского университета, Наука, 2005].
- Rosyjskij runok periodičeskoj pečati. Sostoânie, tendencii i perspektivy razvitiâ*. Moskwa, Doklad FАРМК, 2008 [*Российский рынок периодической печати. Состояние, тенденции и перспективы развития*. Москва, Доклад ФАПМК, 2008].
- STROVSKIJ D.: *Otečestaennaâ žurnalistka novejšego perioda*. Moskwa, Ūniti-Dana, 2011 [Д. Стровский: *Отечественная журналистика новейшего периода*. Москва, ЮНИТИ-Дана, 2011].
- SVITIČ L.G.: *Sociologiâ žurnalistiki*. Moskwa, ООО «VK», 2010 [Л.Г. Свитиич: *Социология журналистики*. Москва, ООО «VK», 2010].
- VARTANOVA E.L., SMIRNOV S.S.: *Sovremennoe tendencii razvitâ rossijskoj industrii SMI i žurnalistiki*. W: *SMI v menâûšejsâ Rossii*. Red. E.L. VARTANOVA. Moskwa, Aspekt Press, 2010 [E.Л. Вартанова, С.С. Смирнов: *Современное тенденции развития российской индустрии СМИ и журналистики*. W: *СМИ в меняющейся России*. Red. E.Л. Вартанова. Москва, Аспект Пресс, 2010].
- VORONOVA O.A.: *Mestnaâ gazeta. Modeli i tipaži*. W: *Tipologiiâ periodičeskoj pečati*. Red. M.V. ŠKONDIN, L.L. RESNÂNSKAÂ. Moskwa, Aspekt Press, 2009 [O.A. Воронова: *Местная газета. Модели и типы*. W: *Типология периодической печати*. Red. M.B. Шкондин, Л.Л. Реснянская. Москва, Аспект Пресс, 2009].
- VORONOVA O.A.: *Oblastnye i mestnye gazety*. W: *Sredstva massovoj informacii Rossii*. Red. E.L. VARTANOVA, M.V. ŠKONDIN. Moskwa, Aspekt Press, 2008 [O.A. Воронова: *Областные и местные газеты*. W: *Средства массовой информации России*. Red. E.Л. Вартанова, М.В. Шкондин. Москва, Аспект Пресс, 2008].

Czasopiśmiennictwo

VORONOVA O.A.: *Portret sovremennoj rajonnoj gazety*. «Vestnik Moskovskogo universiteta», Seriâ 10: Žurnalistika, 2003, № 2. [O.A. Воронова: *Портрет современной районной газеты*. «Вестник Московского университета», Серия 10: Журналистика, 2003, № 2].

MARIAN GIERULA

Social Aspects of the Functioning of the Local Press in Russia

ABSTRACT: The article is an attempt to characterize the local press in Russia. The author points to terminological problems connected with this typological group. There are many terms used, such as: local press, district press, city press, municipal press, ring press or even regional press. A statistical and quantitative analysis of city and district newspapers was also carried out. The conditions and factors influencing the development of the local press in a market economy were presented. Models of contemporary local press in Russia were also characterized. The most common are: a forum newspaper; a host-newspaper; a newspaper with life problems; or a newspaper – an “old activist”. The author presents the results of the research that characterize the relations between local authorities and the local press.

KEY WORDS: local press, district press, urban press, press typology, local government